

Asia: VN/7020/2024

Lausuntopyyntö tekoäly- ja tekijänoikeuspienryhmien loppuraporteista

1. Täydentäviä huomioita pienryhmien laatimiin loppuraportteihin

Onko pienryhmä 1: Tekoäly luovassa työssä loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

-

Onko pienryhmä 2: Teknologia loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

-

Onko pienryhmä 3: Oikeudelliset kysymykset loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

Pienryhmän 3 loppuraportissa nousevat esiin intressitahojen eriävät näkemykset siitä, onko tekoälyn kouluttamisessa kysymys tekstin- ja tiedonlouhinnasta ja sovelletaanko kouluttamiseen DSM-direktiivin tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevia artikloja ja soveltuuko esimerkiksi tekstin- ja tiedonlouhinnan tieteellisen tutkimuksen rajoitus tekoälyn kouluttamiseen. Juridiikkaryhmän taustaineiston (tietopaketti) s. 3 lainauksessa tekoälysäädöksen resitaalista 105 on jäänyt puuttumaan sen loppuosa: ” Näiden sääntöjen mukaan oikeudenhaltijat voivat päättää varata itselleen oikeudet teoksiinsa tai muuhun aineistoonsa tekstin- ja tiedonlouhinnan estämiseksi, ellei tätä tehdä tieteellistä tutkimusta varten. Jos nämä oikeudet on nimenomaisesti ja asianmukaisesti varattu, yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien on saatava oikeudenhaltijoilta lupa, jos ne haluavat toteuttaa tällaisia teoksia koskevan tekstin- ja tiedonlouhinnan.” Helsingin yliopisto katsoo, että tekoälysäädöksen mukaan DSM-direktiivin tekstin- ja tiedonlouhinnan tieteellisen tutkimuksen rajoitus soveltuu ainakin yleiskäyttöisen tekoälyn kouluttamiseen.

Lisäksi intressitahojen huolista on luettavissa, että jo nykyisellään tekijänoikeuslain 13 b §:n 2 momentin tulkinnasta on eriäviä näkemyksiä, jotka voivat vaarantaa tieteellisen tutkimuksen vapautta. Helsingin yliopisto katsoo, että lähdetessä selvittämään mitä tekijänoikeudellisesti relevanttia tapahtuu tekoälymalleja kehitettäessä ja hyödynnettäessä, on selvityksessä ensin keskityttävä selkiyttämään nykyisen tekijänoikeuslain 13 b §:n 2 momentin tulkintaa erityisesti siitä näkökulmasta, millä tavoin tiedonlouhintaa varten tallennettu aineisto on hyödynnettävissä uusiin

tutkimushankkeisiin. Lisäksi tulisi selkiyttää sitä, missä tilanteissa katsotaan, että kyseessä on sisältö, johon tutkimusorganisaatioilla ja kulttuuriperintölaitoksilla on laillinen pääsy.

2.1 TOIMENPITEET

1. Kannatatko esitettyjä toimenpiteitä?

Helsingin yliopisto kannattaa teksti- ja kuva-aineistojen käyttöä esimerkiksi tekoälyn kouluttamisessa ja kielimallien rakentamisessa koskevan oikeustilan selkeyttämistä. Tämä tulisi kuitenkin toteuttaa siitä lähtökohdasta, että tekoälyn kouluttamiseen ja kielimallien rakentamiseen soveltuu vastaava poikkeus tieteellistä tutkimusta koskien kuin nykyisen tekijänoikeuslain tekstin- ja tiedonlouhintaa koskeva tutkimus- ja kulttuuriperintölaitoksia koskeva rajoitussäännös 13 b §:n 2 mom. Helsingin yliopisto pitää tärkeänä, että lakimuutoksiin erityisen sopimuslisenssisäännöksen lisäämiseksi tekijänoikeuslakiin ei ryhdytä ennen kuin aiemman lainsäädännön tulkintaa on selvitetty ja oikeustila sen osalta on selkeytetty.

Helsingin yliopisto katsoo, että tutkimuksen kansainvälisyyden vuoksi toimenpiteiden valmistelussa olisi syytä tehdä työtä kansainvälisesti ja Euroopan tasolla ja pyrkiä yhteneväisiin ohjeisiin. Helsingin yliopisto pitää tarkkaa raportointivelvollisuutta generatiivisen tekoälyn koulutusmateriaalista kannatettavana, mutta pitää taannehtivaa raportointivelvoitetta käytännössä mahdottomana.

2. Onko jokin toimenpide mielestäsi toista tärkeämpi?

-

3. Millä tavalla katsot, että toimenpiteet tulisi toteuttaa?

Helsingin yliopisto katsoo, että selvitys koskien sitä, mitä tekijänoikeudellisesti relevanttia tapahtuu tekoälymalleja kehitettäessä ja hyödynnettäessä tulisi toteuttaa ennen kuin teksti- ja kuva-aineistojen käyttöä esimerkiksi tekoälyn kouluttamisessa ja kielimallien rakentamisessa koskevaa erityistä sopimuslisenssisäännöstä lähdetään suunnittelemaan tekijänoikeuslakiin. Ensin tulee selkiyttää nykyisen lainsäädännön tulkintaa ja soveltamiskäytäntöä erityisesti tiedonlouhinnan osalta. Helsingin yliopisto pitää myös tärkeänä, että kollektiivisten sopimusten osalta tulee keskittyä kaupalliseen käyttöön. Tekijänoikeuslain nykyisen tutkimus- ja kulttuuriperintölaitoksia koskevan rajoitussäännöksen 13 b §:n 2 mom. soveltamisalaa ei tule kaventaa.

2.2 KOULUTUS- JA TIEDOTUS

1. Kannatatko esitettyjä toimenpiteitä koulutukseen ja tiedotukseen liittyen?

Helsingin yliopisto pitää kaikkia tekoälylukutaidon edistämistä ja toteuttamista tukevia toimenpiteitä kannatettavina.

2. Onko jokin ehdotettu teema mielestäsi toista tärkeämpi?

-

3. Millä tavalla katsot, että koulutus ja tiedotus tulisi toteuttaa?

Helsingin yliopisto katsoo, että on tunnistettava ne keskeiset toimijat, joiden kautta koulutusta ja tiedotusta saadaan tehokkaasti jaettua, sekä tuettava yhteistyötä ja tiedonjakamista eri toimijoiden kanssa.

2.3 SELVITYKSET

1. Kannatatko esitettyjä aiheita selvitettäväksi?

Helsingin yliopisto kannattaa selvitystä koskien ääntä, liikettä ja henkilön persoonaa (ml. henkilön ulkonäkö) suojaavan lainsäädännön vaikutusta tekoälyn kouluttamiseen ja käyttöön. Kuten esittävien taiteilijoiden, kaikkien julkisuudessa esillä olevien henkilöiden mahdollisuuksia saada suoja äänensä tai persoonansa luvattomaan käyttöön olisi syytä selvittää.

Helsingin yliopisto pitää tärkeänä myös selvitystä siitä, mitä tekijänoikeudellisesti relevanttia tapahtuu tekoälymalleja kehitettäessä ja hyödynnettäessä. Lisäksi Helsingin yliopisto kannattaa myös selvitystä tekoälytyökalujen ehdoista ja niihin liittyvistä tekijänoikeudellisista riskeistä.

2. Onko jokin selvityksen aihe mielestäsi toista tärkeämpi?

-

3. Millä tavalla katsot, että selvitykset tulisi toteuttaa?

Helsingin yliopisto katsoo, että selvityksen koskien sitä, mitä tekijänoikeudellisesti relevanttia tapahtuu tekoälymalleja kehitettäessä ja hyödynnettäessä, on sisällettävä selvitys siitä, miten nykyisen tekijänoikeuslain 13 b §:n 2 momenttia tulee tulkinta erityisesti siitä näkökulmasta, millä tavoin tiedonlouhintaa varten tallennettu aineisto on hyödynnettävissä uusiin tutkimushankkeisiin.

3. Lopuksi

Muita huomioita pienryhmien laatimiin loppuraportteihin ja niissä esitettyihin suosituksiin?

Helsingin yliopisto pitää tärkeänä huomioida, että tutkimus on kansainvälistä, joten yhteistyötä rajoittavia kansallisia ratkaisuja ei pidä tehdä liian aikaisin.

Lisäksi on huomioitava, että loppuraporteissa käsitellään pääosin tekijänoikeutta, mutta reaali maailmassa tekoälyn käyttöön liittyy myös muuta lainsäädäntöä. Tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa ei-kaupallisen ja kaupallisen käytön rajanveto voi olla hankalaa.

